

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

DRAUGAS

Saturday supplement

1988 m. spalio mėn. 15 d. / October 15, 1988

Nr. 202 (37)

KERTINĖ PARAŠTĖ

„Naujakalbė“ Lietuvoje — žodyno pradmenys

Šiais atgimimo metais Lietuvoje atgimsta ir kalba. Totalitarinė „naujakalbė“, melo ir žargono mišinys, padrikusi traukiasi atgal kaip aplamdyta armija. Net ir oficialioje spaudoje šiandien mėginama kalbėti natūraliau ir objektyviau.

Tačiau „naujakalbė“ toli gražu nepripažįsta pralaimėjusi. Kaip tie gyviai ir organizmai, kurie kovodami už būvį chameleoniškai keičia savo spalvą bei formą ir pučia tikrovę maskuojančiais dūmų, „naujakalbė“ tebekerėja naujais ir senais pavaldais. Jos bastionai yra dienraštis *Tiesa* (nepaisant pažangos, padarytos po „naujakalbės“ virtuozo Laurinčiuko išstūmimo), *Vakarinės naujienos*, mėnraštis *Komunistas*, ir visa serija provincijos laikraščių, kuriuos tebevairuoja permainomis pasipikintę „naujosios klasės“ atstovai, kovojantys už savo feodalinį valdų ir privilegijų išlaikymą. Vėšioji „naujakalbė“ dažnai prasiskverbia ir į liberalesnių organų, kaip *Gimtojo krašto* ar *Komjaunimo tiesos*, skiltis.

Kadangi „naujakalbėje“ susigaudyti nelengva, kviečiame kalbininkus-profesionalus ir lingvistus-mėgėjus imtis kolektyvinio darbo — sudaryti to orneliško ideologinio-nomenklatūrinio žargono žodyną. Pradėkime kelių svarbių „naujakalbės“ žodžių aptarimu:

ANARCHIJA — Padėtis, kai iš komunistų partijos rankų ima slysti liaudies ir tautos kontrolė. „Anarchijos“ pavyzdžiai: visiškos kūrybinės laisvės reikalavimas; „Solidarumo“ triumfas Lenkijoje 1980-tais metais; masiniai susibūrimai Vingio parke 1988-siais.

BURŽUAZINIS VALSTYBINGUMAS — Valstybė, kurios nevaldo Kremliaus paskirta ar aprobuota vyriausybė. Priklausymas tarybinei imperijai yra aukštesnis valstybingumo laipsnis. Todėl nepriklausoma Lietuvos valstybė — „buržuazinio valstybingumo“ apraška — yra mažiau „valstybinga“ už priklausomą „tarybinę“ Lietuvą.

EKSTREMIZMAS — Veikla už žmogaus ar tautos teises, kuri nesutampa su Kremliaus definicijomis ar eresais. Airių kova prieš anglus už Šiaurės Airijos nepriklausomybę yra „pažangus“, teigiamas reiškinys, kurio negalima vadinti „nacionalistiniu ekstremizmu“. Lietuvių, latvių ir estų kova už savo tėvynių nepriklausomybę yra „nacionalistinis ekstremizmas“.

BROLYBĖS TILTAI SU RUSU TAUTA — Naujas Vinco Kudirkos „Tilto“ variantas.

NACIONALINIS PASIPŪTIMAS — atsiranda tada, kai „be-gėdiškai“ drįstama tvirtinti, kad lietuvių tauta turi savo ypatingą kultūrą ir istoriją; kad lietuviai turėtų būti šeiminkai savo žemėje — su ypatingomis teisėmis ir pareigomis, ir kad, būdami šeiminkais, jie turėtų tarti lemiamą žodį apie savo kalbą, gamtą, santvarką bei apie savo kvieistus ir nekvieistus svečius.

KARYS INTERNACIONALISTAS — tarybinės armijos uniformą dėvintis turistai, kuris nemokamai ir nekvieštas lanko svetimas šalis. 1940-tais metais masė „karių internacionalistų“ isiveržė į Lietuvą; 1956-tais — užplūdo Vengriją; 1968-tais užtvino Čekoslovakiją; 1979-tais igarmėjo į Afganistaną. „Internacionalizmas“ — geras dalykas. „Karys internacionalistas“ — visai kitokia istorija.

PERLENKIMAI — Masinė žmogžudystė, kai ją vykdo marksistinis-lenininis režimas. Nacių vykdoma masinė žmogžudystė vadinama... masine žmogžudyste.

MOKSLINIS ISTORIJOJOS SU-PRATIMAS — Istorijos interpretacija pagal Kremliaus direktyvas.

SEPARATIZMAS — Reikalavimas, kad lietuvių tautai būtų leista laisvai apsispręsti. Azijos ar Afrikos tautų kova už laisvą apsisprendimą „separatizmu nevadintina“, nes tai buvo „pažangus reiškinys“.

Pogrindžio srovės įvykių Lietuvoje šviesoje

Bendradarbiavimo galimybės ir
konfliktų pavojai

VYTAUTAS SKUODIS

Šiandien mūsų visų dėmesys nukreiptas ne į Lietuvos pogrindį, o į dabartinius įvykius Lietuvoje. O tie įvykiai tikrai labai dideli, nepaprasti, įspūdingi, keliantys optimizmą, tačiau tuo pačiu metu keliantys ir nerimą. Visiems mums dabar yra iškile klausimai: kur visa tai nuves? kuo visa tai pasibaigs?

Vieniems atrodo, kad Lietuvos laisvė j — nebe už kalnų, ir tik reikia kažką padaryti iš šalies, dargi mūsų išeivijos jėgomis, ir mes visi galėsime džiaugtis tikrąja Lietuvos laisve ir nepriklausomybe. Kitiems, giliau žvelgiantiems į dabartinių įvykių Lietuvoje esmę, ieškantiems jų priežasčių ir geriau susipažinusiems su pavertusios Lietuvos sąlygomis, toji Lietuvos laisvės perspektyva atrodo dar labai miglotai.

Naivu manyti, kad Pabaltijo kraštai galėtų atgauti savo suverenitetą anksčiau, negu iš Maskvos kontrolės išsivaduoti Lenkija, Čekoslovakija, Vengrija ir Rytų Vokietija. Tačiau būtų nedovanotina mums visiems tos laisvės ramiai laukti, nieko nedarant. O reikalinga dėti didelės pastangas, kad Pabaltijo kraštų klausimas tarptautinėje politikoje igytų regioninių konfliktų statusą ir kad jis kada nors būtų išspręstas drauge su visomis kitomis aštriomis Vidurio ir Rytų Europos problemomis, kad pagaliau būtų ištaisyta nedovanotina JAV klaida, kurios užuomazgas nesunku matyti 1943 m. gruodžio mėn. Teherano konferencijoje. Tai būtų pati didžiausia ir svarbiausia mūsų išeivijos pagalba Lietuvai, dabar pakilusiai į atvirą kovą su pavergėju.

Šiuo metu visų mūsų dėmesio centre yra Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis ir Lietuvos Laisvės Lyga (LLL).

Jeigu Persitvarkymo Sąjūdis Lietuvoje šiuo metu yra didelė organizuota jėga, tai LLL yra daugiau simbolinė organizacija. Joje konkretūs yra tikslai 18 asmenų, kurie pasiskelbė sudarę LLL laikiną tautinę tarybą. Mindaugui Šiboniui staiga su šeima atsidūręs Prancūzijoje ir jau ilgokai ten esančiam be jokio garso, LLL Taryboje liko 17 asmenų. Tuo tarpu Persitvarkymo Sąjūdis

* Paskaita, skaityta Ateitininkų studijų dienos Dainavoje, Mančester, Michigan, 1988 m. rugsėjo mėn. 2 d.

yra didelė ir kasdien auganti organizacija, kurios narių skaičius iniciatyvinėse grupėse yra gerai žinomas.

Tai sakdamas aš jokių būdu nenoriu žeminti LLL Tarybos autoriteto, juo labiau, kad esu vienas iš jos atstovų Vakaruose. Tačiau noriu tikrai įspėti tuos, kurie čia išeivijoje rodo dideles simpatijas tikrai LLL, kurios galutinis veikimo tikslas — Lietuvos suvereniteto atkūrimas, ir su nepasitikėjimu žiūri į Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdį, kuris siekia tikrai Lietuvos persitvarkymo, didesnių autonominių laisvių, tačiau nekovoja už Lietuvos išėjimą iš TSRS sudėties. Toks manymas yra iš esmės klaidingas.

Daugelis, susizavėję LLL ir džiaugdamiesi Persitvarkymo Sąjūdžio kai kuriais laimėjimais, beveik pamiršo Lietuvos pogrindį, tarytum jo dabar visai nebūtų. Pamiršome ir didelį būrį disidentų, kurie neįeina į LLL Tautinės tarybos sudėtį. Kažin ar kas nors iš mūsų tokių dabar priskačiuotų iki dešimties. O tokių yra šimtai. Susizavėję vien tik LLL, nuvertiname visus juos, kurie, pasisukus vėjams, taip pat su LLL Tautinės tarybos nariais atsidūręs kalėjimuose, arba bus nuolat terorizuojami.

Lietuvoje ir net išeivijoje platinami gandai, šmeižiantys Nijolę Sadūnaitę, pačią žymiausią ir pačią veikliausią iš visų Lietuvos disidentų. Kažkas ką tik paleido gandas, jog nebeverti pasitikėjimo buvę kaliniai, taurios asmenybės ir aktyvūs disidentai Petras Cidzikas ir Povilas Pečiūnas, tuo tarpu daugeliui disidentų gerai žinomas saugumo parankinis Algimantas Andreika savo „badavimu“ sukėlė daug kam susizavėjimą šituo „patriotu“. Europos lietuvių išspausdino Liutauro Kazakevičiaus tendencingą straipsnį prieš LKB Kroniką. O žurnalas *Aidai* net per du numerius spausdino Lietuvoje susikompromitavusio kunigo straipsnį, iš kurio taip ir matyti, jog Lietuvoje tikėjimas klesti, o Bažnyčios niekas nevaržo, tikinčiųjų nepersekioja. Deja, Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtis iki dabar tebėra sunki. Ji iš tos „perestroikos“ dar negavo jokio palengvėjimo. Vienu ir kitu atveju redaktoriams reikėjo padaryti pastabą, jog tie straipsniai spausdinami diskusine tvarka.

Neseniai Europoje, Kanadoje ir JAV buvau susitikęs su tikrais patriotais, atvykusiais iš Lietuvos, kurie su didžiu pagarba atsiliepia apie Lietuvos pogrindį ir Lietuvos disidentus. Jų nuomone, jeigu nebūtų įvykusios pirmosios keturių drąsulių: Nijolės Sadūnaitės, Vytauto Bogošio, Petro Cidziko ir Antano Terlecko suorganizuotos Vilniuje demonstracijos (1987.VIII.23 ir 1988.II.16), dabar Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis kažin ar būtų atsiradęs, o jeigu ir būtų atsiradęs, jis būtų buvęs žymiai kuklesnis ir režimo atžvilgiu

Lietuvos disidentas Vytautas Skudis šiemetinėse Ateitininkų studijų dienos rugsėjo 2-5 d. Dainavoje, Mančester, Michigan.

Nuotrauka Jono Kuprio

santūresnis. Platesniu požiūriu analizuojantiems įvykių Lietuvoje eiga tai buvo aišku ir be palidijimų iš Lietuvos.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdyje dabar dalyvauja ne pavieniai asmenys, ne jų grupės, o visa parvertoji tauta, nors kol kas tik jos dalis veikia aktyviai. Kitaip nepaaiškinti to fakto, kad š.m. rugsėjo 23 d. į Vingio parką Vilniuje suplaukė iki 200,000 lietuvių. O tai sudaro ne mažiau kaip 30% visų Vilniaus mieste gyvenančių lietuvių, arba 6% visų Lietuvoje gyvenančių lietuvių.

Ne kas nors kitas, o tikrai Lietuvos pogrindininkai 1979 metais

į dienos šviesą išvilkio kraujuotą Molotovo-Ribbentropo pakto slapta protokolą, kuris nulėmė mūsų krašto ir mūsų tautos tragišką likimą. Apie tą protokolą disidentai kalbėjo 1987 m. rugpjūčio 23 d. demonstracijoje prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje. O dabar ši tema buvo pagrindiniu leitmotyvu š.m. rugpjūčio 23 d. mitinge-demonstracijoje, įvykusioje Vilniuje.

Poetas (komunistas) Justinas Marcinkevičius tame susibūrimo kalbėjo: „Juokinga, kad Maskvos archyvuose negali surasti tu dokumentų, Maskva neranda to, ko nenori atrasti, ko jai nereikia rasti. Ieškoti galima, bet rasti nereikia. Gal jiems galėtų padėti Pabaltijo kraštų istorikai ir ar-

chivinkai? (minioje ovacijos — V.S.) Tai būtų tikrai broliška internacionalinė pagalba (...) Vienas diktatorius iš kito nupirko už 7.5 milijono dolerių Lietuvos gabalą (...) Apsaugok, Viešpatie, nuo tokių bolševikų“. Toliau Justinas Marcinkevičius kalbėjo: „jeigu būčiau dailininkas, nupiečiau tokią karikatūrą: Stalinas ir Hitleris ryja Europą, o Anglija, Prancūzija ir JAV stovi nušalyje ir linkčioja, sakydamos: sveikata!“

Tame pačiame mitinge-demonstracijoje kalbėjęs istorikas Gediminas Rudis taip pasakė: „Tie slapti Molotovo-Ribbentropo protokolai turi būti surasti ir paskelbti. (...) Lietuvos istorikai gali padėti juos surasti. Lietuvos archyvai turi pakankamai dokumentų, kurie patvirtina tokio pasirašymo faktą ir tų dokumentų turinį“.

Kitas istorikas savo kalboje pasakė: „Ribbentropo-Molotovo paktas tai buvo laidotuvių maršas Pabaltijo kraštams ir jų nepriklausomybei, taip sunkiai išsikovoti 1918 metais. Tai buvo IV-sis Žečpospolitos padalijimas. Mus nori įtikinti, kad Lietuva pati paprasė atimti jai suverenumą. Tai netiesa (minios šauksmas: Melas! melas! — V.S.) Istorija nežino atvejo, kad kuri nors tauta pati atsisakytų valstybingumo“.

Tokioje dvasioje praėjo keletą valandų užsietesės milžiniškas mitingas-demonstracija. O vienas ponas neseniai Chicagoje pasakė: „Nepasiduokime apgaulėi. Vieni Lietuvoje tie mitingai ir demonstracijos yra organizuojami komunistų partijos tam, kad saugumas turėtų darbo“. Su antrąja išvada dalimi aš visiškai sutinku — saugumas tikrai intensyviai ruošiasi.

Praėjusių metų rugpjūčio mėn. 23 d. demonstracijoje prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje dalyvavo 4,000-5,000 žmonių. Kas tada galėjo pagalvoti, kad lygiai po metų tie politinio banditizmo aktai bus atvirai pagarsinti jau 200,000-tinei miniai, o per Sąjūdžio žinias ir net savitrašį *Literatūra ir menas* — visai Lietuvai?!

(Nukelta į 3 psl.)

Šiame numeryje:

„Naujakalbė“ Lietuvoje • Pogrindžio srovės ir įvykiai Lietuvoje • Pokalbis su Kaziu Almenu • „Margučio“ koncertas • Juliaus Kelero eilėraščiai • Vijos Tarabildienės paroda • Juozo Urbšio prisiminimai

Vija Tarabildienė

Aušros Vartai

Akvarelė, 28" x 17 1/4", 1988

Iš dailininkės Vijos Tarabildienės darbų parodos, vykusios nuo rugsėjo 30 iki spalio 9 dienos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Pogrindžio srovės

(Atkelta iš 1 psl.)

Tokiu būdu akcentuojant pogrindininkų ir disidentų veiklos svarbą, grįžtame prie temos „Pogrindžio srovės: bendradarbiavimo galimybės ir konfliktų pavojai“.

Pogrindininkas, žinoma, nėra koks nors kurtis, o religinis, tautinis, politinis arba socialinis veikėjas, kuris gerai žino: jeigu už savo veikimą valdžios kada nors bus išaiškintas – jis atsidurs į didelę bėdą. Jis bus tardomas, teisiamas arba atidžiai sekamas taip, kad bus paralyzuotas tolimesnis jo nelegalus veikimas.

Disidentas – tai dažniausiai valdžios jau išaiškintas, tačiau ir toliau atvirai, pusiau atvirai ir slapta veikiančias buvęs pogrindininkas. Jis jau atbuvęs bausmę arba pasiryžęs ją sutikti. Disidentai yra ir tie, kurie, staiga įgiję drąsos, meta atvirą ir teisingą iššūkį valdžiai, gerai žinodami, jog už tai anksčiau ar vėliau toji tironijos valdžia su jais susidors.

Lotynų kalbos žodžio *dissidens* prasmė – nesutinkantis, prieštaraujantis. Tokiu būdu disidentas – tai asmuo, kuris nepripažįsta ir nesilaiko viešpatuojančios ideologijos. Nesigilinant į atskiras asmenybes, disidentais laikytini ne tik visi LLL Tautinės tarybos nariai, bet taip pat ir visi tie, kurie dėl savo pažiūrų ir įsitikinimų yra patekę į valdžios nemalonę, nors aktyvioje disidentinėje veikloje ir nedalyvauja.

Kas gi yra tas Persitvarkymo Sąjūdis? Jis pagrįstai gali būti laikomas kaip tik Lietuvoje nauja forma atgimusia rezistencija (lot. *resistentia* – pasipriešinimas). Tai tikras plataus masto pasipriešinimo judėjimas, kuriame dalyvauja nebe pavieniai asmenys arba jų grupės, o visa tauta. O tai reiškia, kad tame pasipriešinime gali dalyvauti ir pogrindininkai, ir visi disidentai, įskaitant ir LLL Tautinės tarybos narius. Taip iš tikrųjų ir yra.

Kada prasidės valdžios reakcija, o tai gali prasidėti ir greitai, daliai rezistentų teks eiti į kalėjimus, kiti bus terorizuojami ir praras gerą darbą, dar kiti, tokiu būdu mažuma, atgailaus ir mušdamiesi į krūtinę verks krodilo ašaromis ir prašys atleidimo. Tačiau tokia valdžios akcija prieš naują rezistenciją tikrai dar labiau sustiprins Lietuvos pogrindžio ir disidentų veikimą, kas paruos pavergtąją tautą naujam, dar stipresniam pakilimui.

Taigi dabar, kada ir Lietuvos pogrindis išėjo į pusiau atvirą ar net atvirą veikimą, kalbėti apie pogrindžio sroves lyg ir nebeaktualu. Tačiau, norint geriau suprasti dabartinių įvykių Lietuvoje priežastingumą ryšius ir nors aprioriškai numatyti tolimesnių įvykių Lietuvoje eigą, pravartu žvilgtelėti ir atgal.

Julius Keleras

*lig sutemų taisyse dūmus
kad geriau per kamina eitu
paskui uždejo grindis ant Daukanto Strazdo duonos
ir tiesiai vaikščioti mokėsi*

*girdėjo garsiai sapnuodamos žiemą
už upės mūkė karvės pranašaudamos galą pasauliui
o didelė šviesi užaugo
šnaredama mūsų žemė tarp meldų*

*lietuviškai duoną kepti
pienui mlžti
kalbai kasdien kalbėti
jos kasoms vis naujai pinti*

Sovietų Sąjungoje pogrindžio, disidentizmo ir dabar vykstančių reiškinį pradžia sietina su joje kilusia visuomenės reakcija dėl sovietų armijos intervencijos į Čekoslovakiją 1968 metais. Lietuvoje tokia veikla prasidėjo dviejais metais vėliau, po kunigų Prospero Bubnio, Antano Šeškevičiaus ir Juozo Zdebskio nuteisimo lagerio bausme už vaikų katekizavimą. Dėl to atsirado LKB Kronika, kuri tebegyvuoja ir dabar, jau 16-sius metus.

Tačiau po poros metų kai kurių disidentų ir pogrindininkų tarpe kilo nepasitenkinimas taja Kronika. Vadinamame „16 inteligentų“ laiške Kronika buvo kritikuojama už tai, kad ji apsiriboja vien bažnytinio gyvenimo informacija ir nežada jai nusiųstos medžiagos tautiniais ir Lietuvos laisvės atgavimo klausimais. Ši iš esmės neteisinga kritika buvo reikšminga tuo, kad paskatino 1975 m. rudenį atgavinti dr. Jono Basanavičiaus

Aušra

1979 m. pabaigoje Lietuvoje buvo žinoma 16-os pavadinimų pogrindžio periodiniai ir tęstiniai leidiniai. Jų tarpe išryškėjo trys pagrindinės kryptys: katalikiškoji, tautinė ir liberalioji. Jokios polemikos tarp tų leidinių nebuvo. Jie vienas kitą rėmė ne tik moraliai, bet kartais ir materialiai. Tik valdžia, dėdama atkaklias pastangas visus tuos pogrindžio leidinius sulikviduoti, rengė įvairias provokacijas. Taip, pavyzdžiui, buvo platinamas anoniminis neva Kauno kunigų seminarijos klierikų pareiškimas, taip pat anoniminiai neva kunigų parašyti laiški, kuriuose LKB Kronika buvo smerkiama dėl jos tariamo kenksmingumo Bažnyčiai.

Pogrindyje įvyko ir kuriozinių konfliktas tarp *Perspektyvų* ir joms tada dar nežinomų korespondentų grupės, kuri po to nutraukė bendradarbiavimą su *Perspektyvomis*. O to konflikto

SKYLANTIS MĖNULIS

*išžiūrėk gerai: tik isitempę regi skylantį mėnulį, –
jis krenta vasaromis turgaus aikštėse, į dūmus
prirūkytuose peronuose, virš atsarginių bėgių, apynių,
pražystančių Subačių arba Biržuos, jis krenta
netoli Irkutsko 47-aisiais, aidint svetimam bajanui*

*jis krenta virš žmonių, kurie paklydo svetimuos
namuos, kurie sutriko kaip avis, pripuolus prie bedugnės
krašto, kurie suriko, bet vėliau – sutiko, jis leidžias
ir virš tų, kurie, sugrįžę tėviškėn, terado
tikrai girdžiančias sūpuokles ir pienėm supūkuotus laiptus*

*mėnulį mes nežinom, ką tamsioj sukilėlių palėpėj
rašė tavo spindulys prieš daugel metų! ką jis šnabždėjo
pamaldas atlaikiusiam Valančiui? kaip jis kentėjo
susirietęs užkalto vagonuose drauge su
surikiuotais ištreimaisiais!*

*tu miegi aukštiekninkas Nemuno paviršiu
ir nesibijai, kad popiečio vėjas nuneš tave
kaip našlės prisiminimus į šviesų vaikystės
pokačio miestą, kur dabar težydi balandos –
pakelių ir šiukšlynų žolės*

1952

*Benamiai ir betėviai pokario vaikai
naujamiesty laukia sachmatinės pabėdos
beprotiškai praskriejančios stiklo vitrinėje,
kur stovi negyvas angelas, reklamuojantis
tvido kostiumą išgriautoj Vokiečių gatvė*

*Metalinė tyloj išgirstu, kaip slapta kalasi
kryžiams šaknys Kryžių kalne, kaip Kaune
Muzikinio teatro skvere sudega žmogus,
įrodęs melo ir apatijos grėsmę,
mumyse tykančią mūsų*

*Dieve! Mes uždarėme tave bakalėje
ir vyno krautuvėse, mes prisivertėm
veidrodžiuose nematyti savo bruozų,
mes jūrą vadinome upe, o šiai suteikėm
kitą, netikrą, svetimųjų nurodytą vardą*

*Mes ieškojom, tikrai ieškojom toliaregių,
atvirų, nesupančiotų žvilgsnių, tačiau
pastebėdavome tik bukus nuobodžiaujančių
stebėtojų veidus, kuriems buvo liepta
išskaityti mūsų gyvenimuose išdavystę ir klastą*

*Mes prispaudėme kalbą rūviui, ir nevilties
epidemija, lyg vakaro rūkas paplūdimius,
apsupo mūsų apgriuvusias pilies su apžėlusiom
šaudymo angom, pro kurias nebedrso pažvelgti
nei vienas saulėlydis, paskubom pasirenkantis jūrą*

*Todėl mūsų Maratono bėgikų tykojo marodieriai,
todėl visi (net ir kūdikiai) nakties guolyje spaudė
iš anksto parašytus kaltės prisipažinimus, todėl
vienskiemenis žodis galėjo užklupti kiekvieną,
neapsimetantį, jog serga vištakumu*

ŠIAURĖS PAŠVAISTĖ

*raudoni žirgai pasikelia auštant iš miego
ir žemaičio valstiečio sodyboje baigiasi
lauktas pavasaris: kraujo stulpai sminga
į ramią gyvenimo tėkmę, nukrėsdami iš obelių varnėnus*

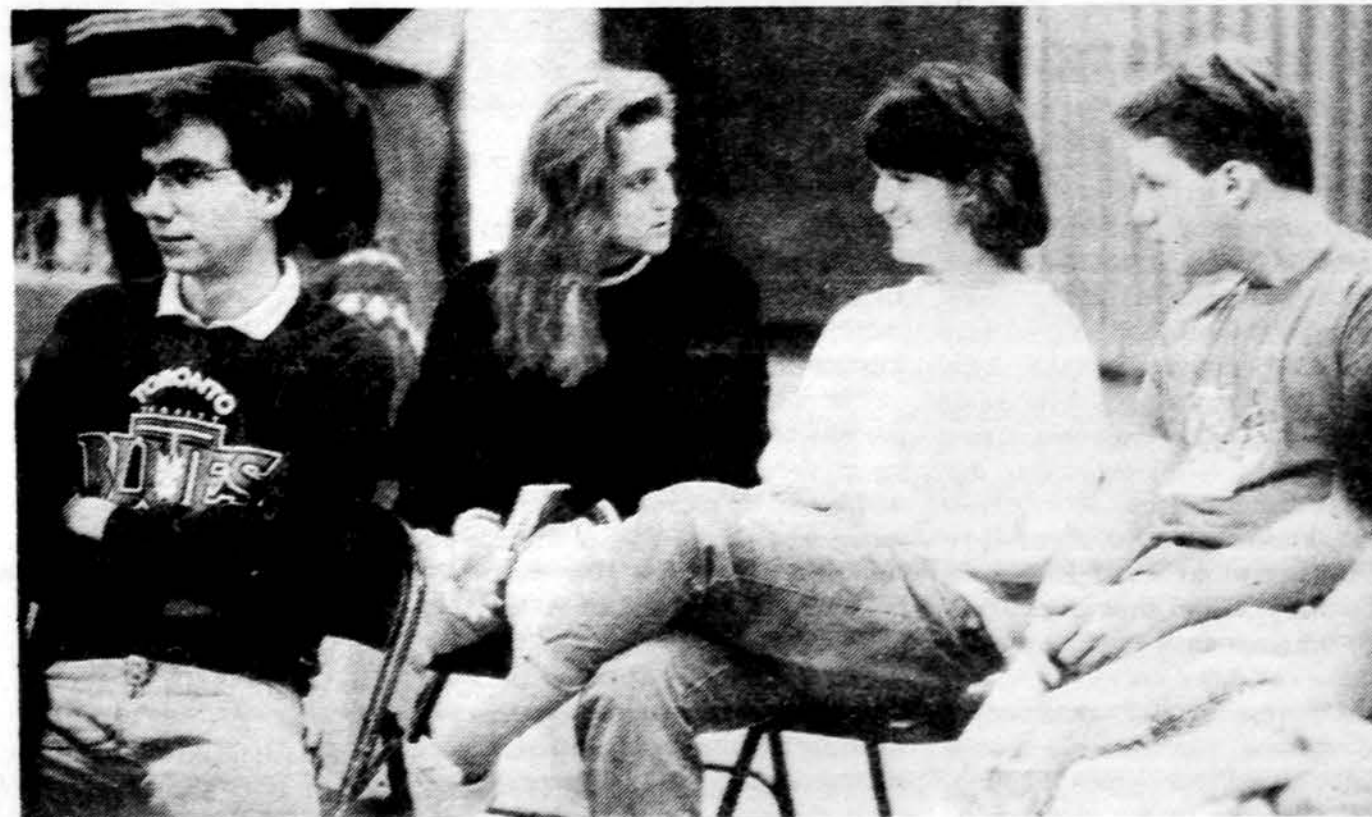
*tarsi būtų kalta – katė nuo šulinio rentinio
žiūri, slenktis akmenėja, nedrįsta pakelti
akių, ramūs valstiečio vyzdžiai ūmai nusidažo
raudona arktinės žiemos spalva, ir pro langą
telieka žvelgti švarios kartūno užuolaidos*

*mes dar negimė, mes dar negalim jiems padėti
iškelti tą ilgą purviną žiemą, prasiskverbusia
į visus slapčiausius pašalius, bet negalėjusia
atrasti Sielos; tai šiaurės pašvaistės raudoni
žirgai, raudoni raiteliai raudonais kalavijais*

*ką dabar galiu aš pakeisti: mėnulio pilnaties
šviesa jau nukrito ant miegančių genties
nėščiųjų ir jos užmiršo baltą raitelį ant balto
žirgo, nešantį baltą kalaviją: miegantys kūdikiai
eina ir eina per tekančią vandenį, tikėdami, jog išgis*

*mes laukiame sekmadienio po jaunaties, tikėdami
krautinių skrynų raštais, barškučių ant karvės
kaklo, ką tik nukirptom auver vilnom, krentančiom
į skepetą; tikėdami, kad suverps mums visas juodas
vilnas, ir tauta sekmadienį po jaunaties vėl dėvės
senuosius drabužius, išsaugotus Marių žvaigždė*

Julius Keleras – jaunas poetas Lietuvoje, poezijos vertėjas ir literatūrologas. Šiais metais išleido savo pirmą eilėraščių rinkinį *Ziemos valtytys*. Ruošia disertaciją išeivijos lietuvių poezijos tema. Čia spausdiname pluoštelį jo eilėraščių, paimtų iš jo pirmosios knygos ir visai naujų.

Ateitininkų studijų dienos rugėjo 25 d. Dainavoje grupelė studentų, laukiančių paskaitos: (iš kairės) Linas Dauksa, Jūratė Tolvaišaitė, Gaile Jonytė, Aldas Kriaučiūnas. Nuotrauka Jono Kuprio

derintas veikimas gali pasitarnauti pretekstu valdžios akcijai, siekiant susidoroti ne tik su LLL, bet ir su Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiu. Čia vieniems ir kitiems meškos patarnavimą gali padaryti ir lietuvių išeivija.

Vienas iš tos „sąjungos“ narių buvo Gintautas Iešmantas, dar ir dabar tebelaikomas tremtyje. Persitvarkymo Sąjūdžio vadovai Gintautą Iešmantą laiko pirmuoju to sąjūdžio pranašu ir pradininku.

Taigi Lietuvos pogrindžio spauda jau 16 metų atlieka didelį ir tautai labai reikalingą darbą. Dirba kantriai, be kokių nors rimtesnių konfliktų ar susiskaldymų. Taip pat didžiulis to pogrindžio nuopelnas – iš užsienio gautų knygų dauginimas primityviais būdais.

Kol kas ir tarp Persitvarkymo Sąjūdžio ir 17-os LLL Tautinės tarybos narių konfliktų nėra ir praktiškai negali jų būti. Tačiau LLL Tautinės tarybos neapgalvotas ir su Sąjūdžio veiksniais nesu-

Tas įstatymas iki šiol viešai dar nepaskelbtas.

Rugpjūčio gale toji Vidaus reikalų ministerijos kariuomenė padėjo, milicijai išvaikyti demonstrantus, kurie viename Maskvos parke buvo susirinkę paminėti 20 metų sovietų invazijos į Čekoslovakiją sukaktį. Žmonės buvo mušami ir spardomi.

Taip pat nereikia pamiršti, kad iki šiol propaguojamas „persitvarkymas“ jokia kritika dar nepalietė Valstybės saugumo komiteto, kuris dabar tikrai prakaityoja, rinkdamas informaciją apie visus, kas yra nepatenkintas esama valdžia ir esama tvarka.

Taigi mūsų visų didelės džiaugsmas dėl dabartinių įvykių Lietuvoje netrukus gali pasikeisti į didelį naujo mūsų tautos trogizmo sielvartą. Dieve duok, kad taip neatsitiktų!

Kol tas persitvarkymas Sovietų Sąjungoje nepalies tos totalitarinės valstybės ideologi-

nių pagrindų ir kol joje egzistuos partokratinė diktatūra, jokių būdu negalima tikėti, kad Sovietų Sąjungoje jau prasidėjo demokratizacija, kaip klaidingai rašė LLL Tautinės tarybos nariai savo š.m. liepos 3 d. programiniame pareiškime.

Atidžiai sekime ir analizuokime įvykių eigą Lietuvoje, o tuo pačiu metu pertvarkykime visą politinį, tautinį ir religinį veikimą mūsų išeivijoje. Tai bus kad ir netiesioginė, tačiau pati didžiausia pagalba Lietuvai, metančiai pavergėję jungą. Tai yra labai svarbu, nes pavergtojoje Lietuvoje tol užteks jėgų kovoti su pavergėju, kol jaus stiprią ir vienąją savosios išeivijos moralinę ir politinę paramą. Todėl visų veiksmų sutartinis veikimas yra gyvenimo būtinybė. O tokia vieninga veikla, siekiant mūsų visų galutinio tikslo – Lietuvos suvereniteto atkūrimo, turi prasidėti jau šiandieną.

SAS stovyklos choras Ateitininkų studijų dienos rugėjo 25 d. Dainavoje: (iš kairės) Marius Gražulis, Darius Čuplinskas, Indrė Čuplinskaitė, Dana Grajauskaitė, Rasa Raišytė, Dalia Tūnaitytė, Gaile Jonytė. Nuotrauka Jono Kuprio

Vijos Tarabildienės parodą aplankius

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Prieš porą metų Chicago Jau-nimo centro Čiurlionio galerijos sienos buvo nukabinotos Tara-bildų šeimos meno kūriniais. Ten tada kabojo tėvo Petro, motinos Domicelės, sūnų: Arūno ir Rimto ir jo žmonos Vijos grafikos ir tapybos darbai. Rugsejo mėn. 30 d. toje patioje Čiurlionio galerijoje buvo atidaryta vienos Vijos meno darbų paroda. Ankstyvesniojoje jos parodoje matėme tikrai keletą jos paveikslų, o dabartinėje buvo apie penkiasdešimt. Tai daugiausia akvarelės, ekslibriai, aliejaus ir mišrios technikos darbai.

Dailininkės Vijos Tarabildienės parodos kataloge apie ją rašoma šitaip. Ji gimė 1942 m. Šiauliuose. Mokėsi vidurinėje dailės mokykloje. 1967 m. baigė Vilniaus valstybinį dailės institutą, freskos-mozaikos specialybę. Dar besimokydama dailės mokykloje, važinėjo po Lietuvą, daug piešė, studijavo liaudies meną. Dalyva-vimas liaudies meno rinkimo ekspedicijose suteikė impulsą ateities darbams. Baigusi institutą dirbo monumentaliosios tapybos srityje, freskos ir sgrafito technika. Yra sukūrusi monu-mentaliosios tapybos darbų Lietuvos vaikų ligoninėse, mokyklose, vaikų darželiuose. Dirba taip pat tapybos, ekslibrio, gra-fikos, akvarelės srityse. Nuo 1968 m. dalyvauja parodose. Pasta-ruoja metu daugiausia ekspozicijoms akvarelės.

Iš šios trumpos Vijos Tarabildienės biografijos bruožų sužinome, kodėl šios parodos siūžetas yra toks lietuviškas. Ji tapo Lietuvos miestus, sodybas, peizažus, kuriuos ji matė ke-

Dailininkė Vija Tarabildienė, įteikusi vieną iš savo kūrinių Čiurlionio galerijai, ir paveikslą priėmus Čiurlionio galerijos direktorius Vincas Lukas per Vijos Tarabildienės

parodos atidarymą rugsejo 30 dieną Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

Nuotrauka Jono Tamuliūčio

liaudama po savo kraštą. Bet dažniausiai, kaip ir daugeliui Lietu-vos menininkų, dominuojantis motyvas yra Vilnius. Vis besikartojantys yra šio senojo miesto architektūriniai paminklai — katedra, varpinė, Aušros Vartai, Šv. Onos bažnyčia, garsiosios ver-bos. Dažnai dailininkė piešia Vilniaus bokštų ansamblį iš paukščio skrydžio. Apatinėje paveikslų dalyje matome miesto bokštus, o virš jų — viršuje keliauja žmonės, nešini garsio-siom verbom, kurios yra kelis kartus didesnės už patius jų nešėjus. Arba kituose kūriniuose, virš Vilniaus panoramos, simbo-liškai yra išryškintas Rūpin-

tojėlis.

Vijos Tarabildienės koloritas yra ryškus ir gyvas. Spalvos aiškios — mėlyna, raudona, gel-tona, ruda. Savo laisva akvare-line technika ji spalvas naudoja, kaip pridera. Vienur ji dažus lie-ja laisvai, be stipresnių spalvas skiriančių linijų, kontūrų. Kitur liejamos spalvos yra draus-mingos. Pvz., Kauno Perkūno namą ir Zapyškio bažnyčią autorė vaizduoja realistiškai. Spalvų liejima kruopščiai kontro-liuojama, dailininkė puikiai išgauna mūrinės architektūros iliuziją. O paveiksle „Pieta“ ji spalvotus dažus lieja laisvai, duoda šlapių, varvančių dažų

išpūdį, kaip tik priderantį lie-tingo vaizdo išgavimui.

Dailininkė Vija Tarabildienė yra lyriška, rami menininkė. Jos kūrinių yra įvairuojantys, viener realistiniais, kitur teikian-tys stiprų impresionistinį išpūdį. Vieni kūrinių linksmi, sauleli, kiti niūresni. Bet visur ryškus dailininkės nuosirimas savo pasirinktai temai. Lietuviškos sodybos sena trobelė jai yra taip brangi, kaip ir senieji gotikos architektūriniai paminklai, šviečiantys savo grakštumu, ar-ba Vilniaus bokštai, remiantys dangaus mėlynę. Kiekvieną kam-pelį dailininkė išgyvena ir at-vaizduoja su pagarba ir meile.

Trys stiprūs balsai Margučio koncerte

(Atkelta iš 2 psl.)

Verdi bei Puccini specialistų (na, pirmame range gal tik vieną — Danutę Stankaitę), bet tokios, kuri su jokių abejonių neke-liajamai savimi pasitikėjimu taip solidžiai, laisvai, stipriai, su tvir-tais lygiais balso pakylėjimais nugaletų vokiškojo romantizmo aukštą, — tokios, sakau, dar negirdėjome. Jeigu Lietuvių ope-ra kada nors susigundytų Wagneriu ar net Richardu Straussu — štai jums gatavai pa-ruošta germaniško vokalizmo he-rojė. Tai kas, kad jos „Si, mi chiamano Mimi“ iš Puccini „Bohemos“ ar Carlisle Floyd „Ain't it a Pretty Night“ nebuvo, kaip sakoma, nieko ypatingo — tam juk turime savo jau pažis-tamų sirenų plejadą... Ir reikia tik dėkoti, kad priešingai beveik visoms, kurios pas mus į Chicago atplazdena iš Bostono, New Yorko, Los Angeles, Muencheno ar Vilniaus (jau neminint gausy-bės iš vietinių parapijų), — Ju-lianne Barnes išvengė pagundos nors bisui pateikti „O mio bab-bino caro“, tuo aiškiai nu-brėždama dar vieną skirtumą tarp savęs ir visų kitų.

Tiesos varden vis dėlto reikia pažymėti, kad Barnes per visą koncertą dukart slystėjęs nuo vokalinės linijos. Bet tokių riktų pasitaikymą galima pašalinti, ir jie buvo tokie nežymūs, kad stipriųjų jos savybių dėka ben-dras jos pasirodymo išpūdis nuo to mažne visai nenukentėjo.

Betgi didžiausią popietės staigmeną iškrėtė tenoras Ed-ward Zelnis. Išklause pirmojo daly-jo atliktus kūrinius, namėme, kad jis yra tas, ką vokiečiai va-dina „hinaufgelogener Bariton“, atseit tik kaukė tenoro, o balsinė prigimtis baritoniška. Ir iš tiesų, toli jam nuo petrauskiško lai-

bumo, net ir nuo standartinio tenorinio skaidrumo. Užtat buvo beveik neįtikėtina, kad jis antra-jam savo išėjimui pasirinko kaip tik ariją „Ah! mes amis“ iš Doni-zetti „Pulko dukters“ — tą pačią, kurioje riogsi net dešimt aukštųjų „c“ ir su kuria dėl to taip dažnai praduoją Luciano Pavarotti. Ir ką gi, Zelnis su ja triumfališkai susidoroj! Visos aukštosios natos vietoj, visos pasiektos olimpinio šuolininko švarumu. Bet net ir tada jis vis dar skambėjo bari-toniškai! Žodžiu, vyras su nuo-stabių diapazonu ir turtinga tem-bro paletė, kurios spalvas mokėjo varijuoti labai originaliems dinaminiais efektams išgauti (ta neeilinį sugebėjimą buvo jau pa-rodęs pirmosios dalies Kastyčio arijų). Ir nors kitų įrodymų ir ne-bereikėjo, Zelnis savo tenoro jėgą įtikinamai pademonstravo dar dvejomis arijomis: „Pourquoi me reveiller“ iš Massenet „Verterio“ ir „Cielo e mar“ iš Ponchielli „Giocondos“. Tad ir klausiam: o kaip jis skambėtų Manrico rolėj „Trubadūre“?

Koncerto pabaigai visi solistai išėjo kartu kamerinio ansamblio darnumu sudainuoti trio „Soll ich dich, Teurer, nicht mehr sehn“ iš „Užburtosios fleitos“. Dainavo lietuviškai pagal akompaniatio-riaus Manigirdo Motekaičio pa-rengtą vertimą. Nors Mozarto trio užsibaigė tyliai — kontrastu ypač iš Barnes ir Zelnio ką tik girdėtam gražiam operiniam „rėkimui“ — tai buvo ši nelauktai pilnavertį koncertą gracingai vainikavusi sidabro karūna.

Negalima baigti nepastebėjus ir dainininkų palydos: Motekaičio rankose ji gal nei labai intensyvi, nei labai spalvinga, bet visuomet patikima ir niekuomet nuo solis-tų nenutraukianti dėmesio.

Siemet Lyric operoje (ir tai jau nebe pirmą sykį) girdėsimė pasaulinės klasės sopraną Carol Vaness. Ji atliko Donnos Annos partiją Mozarto „Don Giovanni“. Visi to pastatymo spektakliai jau išpirti. Ką tai turi bendro su Margučio koncertais? Ogi tai, kad Vaness taip pat yra viena iš tų mūsų senatėvių atžalų (Vyšniauskaitė) ir savo lietuviškos kilmės anaipol nesibaidanti. Ar Petru Petručiui kada nors pa-vyks ir ši aukštinė žuvelė mūsų pasididžiavimui sugauti?

• Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, vakar buvo atidaryta svečio iš Lietuvos, dailininko Vytauto Valiaus dar-bų paroda. Dailininkas dirba gra-fikos, tapybos, estampo, knygų iliustravimo srityse. Dabar vyks-tancioje parodoje išstatyti patys naujausi Vytauto Valiaus darbai, atlikti jam besisvečiuojant Amerikoje. Paroda vyksta tik vieną savaitę — spalio 14-16 d. Čiurlionio galerijos valandos šeš-tadienį ir sekmadienį — nuo 11 v.r. iki 7 v.v.

Vija Tarabildienė

Zapyškio bažnyčia Akvarelė, 28,3 x 20", 1987

Naujos knygos

• Juozas Urbšys. LIETUVA LEMTINGAISIAIS 1939-1940 ME-TAIS. Redaktorė — Dalia Vorobė-jienė. Vilnius: „Mintis“, 1988. 109 psl.

Juozas Urbšys buvo nepriklau-somos Lietuvos Respublikos pa-skutinis Užsienio reikalų minis-tras. Jo paties likimas — ne-jaukiai tiksliai parelė jo krašto ir jo tautos šio šimtmečio istorijos eigai. Suimtas su žmona 1940 m. liepos 17 d., deportuotas į Rusijos gilumą ir nuo 1941 iki 1954 me-tų kalintas įvairiuose, kartais jam iš pradžių net nežinomuose kalėjimuose, sirgęs, badavęs, 1954 metais sulaukė leidimo grįžti į Lietuvą. Dabar jis gyvena Kaune — 92 metų senelis, gyvas ty istorinių įvykių liudininkas ir iki pat šios dienos neišsivadėjęs tikėjimo į nepriklausomos Lietu-vos valstybės vertę. Jo prisimi-nimų išleidimas Lietuvoje praė-jusią savaitę yra didelis lietuvių laimėjimas, nemažesnis galbūt negu trispalvės suplevėsavimas Gedimino kalne ar lietuvių kal-bos įteisinimo valstybine kalba projektas, nes pagrindinė Juozo Urbšio prisiminimų funkcija yra pateikti alternatyvą 1939-1940 metų įvykių versijai, kitokią negu, kurią dešimtmečius skleidžia ir kartoja oficialioji tarybinė is-toriografija. Skelbiami ir jo pasi-rašytų dokumentų tekstai. Todėl ir šios jo knygos išleidimas toks reikšmingas — ji pakeičia situ-ciją, įvesdama priešingos istori-nės analizės galimybę. Tai pir-mas etapas kelyje į minties laisvę.

Šių prisiminimų dėmesio centre — aprašoma laikotarpio Lietuvai lemtingi tarptautiniai įvykiai ir politiniai to meto veikėjai, Sovie-tų Sąjungos ir nacinės Vokietijos valdžių viršūnių figūros, kurių laikysena Lietuvos atžvilgiu autorius — su jais kalbėjusio ir juos iš arti stebėjusio — čia betar-piškai atskleidžia. Nors pasako-jimo tonas yra itin dalykiškas ir santūrus, kaip turėtų būti dera diplomatui (jausmai iš viso tik kelis kartus prasismelkia pro pasakojamų įvykių rėmus), ši autorius savitvarda neužslepia, o greičiau tik išryškina jo paties tragiką rolę to meto didžvalstybių režiutuose diplomatinuose vaidiniuose: jis pasirašė sutartį su nacine Vokietija, atplėšiančią Klaipėdos kraštą nuo Lietuvos, ir 1939 m. sutartį su Sovietų Są-junga dėl Vilniaus krašto grąžini-mo Lietuvai ir Lietuvos — So-vietų Sąjungos savitarpio pa-galbos, jis yra antras partneris 1940 m. pavasarį Maskvoje vyku-siam dialoge tarp Sovietų Sąjun-gos ir Lietuvos, kurį jis api-būdina, kaip „lyg pasakėčios vil-kui ir eriučiai iš nasrų išimta“ (p. 45). Galop 1940 metų birželio 15-osios rytą jam teko pasakyti Molotovui: „Lietuvos vyriausybė jūsų ultimatumą priima“ (p. 52) ir išgirsti, kad naują vyriausybę Lietuva, sutartyje užtikrinta kaip suvereni valstybė, dabar tegali sudaryti tik su Sovietų Sąjungos leidimu. Scenon įeina ir jau toliau Lietuvą rikiuoja Dekanozovas.

Per visas šitas „derybas“ Ur-bšys ginte gynė Lietuvos nepri-klausomybę ir integralumą, bet jis tai darė, naudodamas teisiškus ir moralinius argumentus, o tie, žinoma, buvo bejėgiai prieš didž-galbių imperialistines preten-zijas, klastą ir smurtą. Hitleris, beveik apgailestaudamas, dėl Klaipėdos krašto Urbšii pasiaiš-kino: „Eine Grossmacht konnte es nicht dulden (Didelė valstybė negalėjo to pakelti)“ (p. 15). O Molotovas gana anksti pareiškė: „Bet kuri imperialistinė valstybė užimtą Lietuvą, ir viskas. Mes to nedařome. Ne bolševikai būtume, jei neieškotume naujų kelių“ (p. 43). Net kalėjime 1943-1944 me-tų žiemą Urbšys parašė du memo-randumus „apie reikalingumą at-kurti Lietuvos valstybės nepri-klausomybę“ ir išsiuntė juos

Juozas Urbšys

Stalinui. Jo prašomas rašto per-siuntimu pasirūpinti čekistas viršininkas jį išpėja atsiminti, jog komunistų partizanai Lietuvoje „kovoja ne dėl tokios Lietuvos, kokią jūs turite galvoje“ (p. 83).

O gal Juozo Urbšio pastangos apginti Lietuvos valstybės nepri-klausomybę nebuvo vien tik tra-giškos, kadangi iš anksto lemtos suduoti. Gal tai, kas jam ne-pavyko tada diplomatinėm prie-monom, kitoje plotmėje jis pa-siekia kaip tik dabar — šia knygele. Žinoma, tos istorinės realybės, kuri jau praėjusi, iš-gelbėti neimanoma, bet galima ir būtina apginti nors dabar nepri-klausomos Lietuvos valstybės gerą vardą. O tai ir yra Urbšii svarbiausia. Patoje pratarmėje jis rašo:

...ano meto Lietuvos Respublika ir jos kūrėjai bei veikėjai yra verti iš Tarybų Sąjungos nuomonės reikškę pusės ne niekinimo, šmeižo, purvais drabstymo, o pagarbos, objektyvaus tyrinėjimo ir padoraus vaizdavimo. Taigi ir Lietuvos Taryba ir jos vasa-rio 16 dienos Nepriklausomybės ak-tas traktuotini teigiamai, nes tai buvo tie konkretūs daigai, iš kurių iš-augo istoriškai pažangi politinė formacija — nepriklausoma Lietuvos valstybė (p. 4).

Tiek kiek šioje knygoje galima pajusti autoriaus kartėlio, tiek jis daugiausia lydi jo komentarus apie ligišoliųjų tarybinę istorikų aiškinimus, kaip Lietuva iš ne-priklausomos valstybės pavirto sudėtine Sovietų Sąjungos terito-rijos dalimi. Jų pozicijas jis deta-liai nagrinėja skyriuje „Istorio-grafinis intarpas“ (pp. 57-74). Neatsitiktinai turbūt ir savo pratarmę jis baigia žodžiais iš vo-kiečių rašytojo Hermann Hesse „Das Glasperlenspiel, smerkian-čiais „mokslininką, kuris samo-ningai skelbia netiesą“ ir šitaip „remia visas piktas ir priešingas jėgas, kurios grasina sunaikinti jo tautą“ (p. 4). Neįstengiant šiuo metu susigražinti valstybinę ne-priklausomybę, galima nors ban-di tyti susigražinti tiesą apie jos praradimą ir tuo patiu patvirtinti jos vertę. O tai negali neturėti įta-kos klausimui, kokią ateities Lietuvą patys lietuviai „turi galvoje“ (p. 83).

Reikia tikėtis, kad kaip tik dėl šios priežasties — to lemtingo laikotarpio nušvietimo faktais, dokumentais ir autentišku daly-vio liudijimu, pasitvirtins knyga išleidusios „Minties“ leidyklos pažiūra, kad šie „prisiminimai apie 1939-1940 metus padės ne tik istorikams, bet ir visiems skaitytojams geriau suprasti to meto istorinio vyksmo peripe-gijas“ (p. 112). Džiaugsma dėl šios knygos pasirodymo gal tik kiek slopina priminimas, kad minties varžtai toli gražu dar ne visi su-traukti — paskutinis sakinyš šiame spausdiny yra leidyklos atsiribojimas nuo knygos turinio: „Leidyklos nuomone, kai kurie autoriaus teiginiai ginčytini“ (kur girdėta, kad memuarus spausdinanti leidykla turėtų tei-sintis, jog autorius neatstovauja jos pačios nuomonei).

Baigiant norėtusi dar kartą stabtelėti ties charakteringa šiai knygai pasakojamojo stiliaus savybe. Kadangi autorius niekur

neieško skaitytojo gaileščio sau pačiam (kas dažnai ir atleis-tinai būdinga tokio pobūdžio me-muarams), tos labai trumpos pastabos, liečiančios jo paties asmenišką patirtį, palieka skai-tytojui dar stipresnį išpūdį. Pavyzdžiui, rašoma, kaip po Stalino mirties kalėjimą lanko komisijos ir teiraujasi skundų ar pageidavimų:

Prašome susirašinėjimo su gim-i-nėmis. Po kurio laiko apskelbiama: pareiškimus tuo reikalu paduokite, nurodykite adresus asmenų, su ku-riais norite susirašinėti, mes patikslinsime, ar tie asmenys gyvena nurodytais adresais, ir jei taip, galėsite su jais susirašinėti.

Aš nurodau savo tėviškės adresą, nes ten gyvena mano tėvai ir du bro-liai su savo šeimomis. Ilgai laukus, kalėjimo pareigūnas praneša: niekas iš mano paminėtų asmenų ten negyvena. Rašau naują pareiškimą — jei niekas iš jų ten nebegyvena, tai prašau nustatyti, kur jie dabar gyvena, ir duoti man jų naujus adre-sus. I tai, praslinkus gerokai laiko, tik tiek atsakya: Kotryna Urbšienė (mano motina) mirė T u l u n e 1950 metais. Ne savo noru, aišku, ji ten nuvažiavo numirti, būdama 85 metų amžiaus.

Kad tėvas, brolis, dvi brolienės, broliaitis mirė deportuoti taip pat Sibire nuo priepaudo, bado, ligų ir šalčio, kad kitas brolis, pašauktas 1946 metais į Naujamiesčio miliciją, rytuojas ar trečią dieną buvo ati-duotas palaidoti saviesiems negvas, kad tėviškėje iš tikro neliko nieko iš savųjų, sužinojau tik išėjęs iš kalėjimo (p. 86).

Pusė nedidelio formato kny-gelės puslapių šičia talpina ne tik rašančiojo šeimos, bet ir jo visos tautos to dešimtmečio istoriją. Bet kaip gerai, kad jam buvo duota sulaukti dabartinių permai-nių laikų ir dargi savo nepa-keičiamu įnašu naujoms lietuvių kartoms pasitarnauti, nuskaidri-nant paniekintą, bet nenumarin-tą nepriklausomybės idėją.

Šiuos Juozo Urbšio prisimi-nimus netrukus ir išleivijos skait-ytojai turės rankose ir nereikės skriausti tautiečių tėvynėje, ten išleistos knygos čia pageidaujant. Šiuo metu Chicagoje, „Draugo“ spaustuviu yra baigiama spaus-dinti Pilypo Naručio redaguotas Juozo Urbšio tekstas. Knyga vadinsis **Juozo Urbšio atsimi-nimai**. Ją leidžia Tautos Fondas. Knyga gausiai iliustruota žemėlapiais ir fotografijomis, kurie išryškina to meto aplinką ir įvykius (Lietuvoje išleistoji yra be iliustracijų, išskyrus nuo-traukas viršeliuose).

Knyga Juozo Urbšio atsimi-nimai galima užsisakyti per Praną Povilaitį, 9050 Troy Ave-nue, Evergreen Park, IL 60642, arba „Drauge“. Kaina su per-siuntimu — 7 dol. Užsakant per Praną Povilaitį, čekius rašyti „Lithuanian National Founda-tion, Inc.“

(a. il.)

• **Balzeko Lietuvių kultū-ros muziejuje**, Chicagoje, va-kar buvo atidaryta paroda: „Lietuviško meno 66 metai“. Pa-rodėje eksponuojami 45 lietuvių dailininkų darbai iš muziejaus rinkinio. Paroda vyks iki lapkričio 12 dienos.